Mlada Holá

POBYTY KARLA IV. A JEHO DVORA VE VRATISLAVI V LETECH 1348–1372*

Vratislavské knížectví získal na sklonku roku 1335 český panovník Jan Lucemburský (†1346) na základě nástupnických dohod uzavřených o osm let dříve s tamějším vládcem Jindřichem VI. (†1335) do své bezprostřední držby. Krále Jana přiváděly od roku 1327 do Vratislavi opakovaně výpravy na Litvu, vojenská střetnutí s polským králem i různorodá politická jednání. Od poloviny třicátých let 14. století tam často pobýval i markrabí Karel (†1378). Oba Lucemburkové se ve slezské metropoli zdržovali po různě dlouhou dobu a neprováděli tam vždy nutně správní nebo politickou činnost. Zvláště pokud se jednalo o pouhé přenocování, nemusíme mít o něm žádné pramenné doklady. Naopak při delších pobytech, trvajících mnohdy několik týdnů, máme bližší údaje o královském doprovodu, mezi jehož členy jsou často doloženi čeští a moravští šlechtici, včetně slezských knížat přibyvších do města apod.[1)] Důležitost, účel i délka pobytu Lucemburků ve

* Tento příspěvek byl zpracován v rámci plnění grantového úkolu GAUK 333/2006 A HN „Význam Slezska ve správní a územní politice českých králů v pozdním středověku“.

1) K itineráři Jana Lucemburského viz zejm. I. HLAVÁČEK, Verwaltungsgeschichtliche Bemerkungen zum Itinerar Johanns von Luxemburg, in: Johann der Blinde. Graf von Luxemburg, König von Böhmen, M. PAULY (ed.), Luxemburg 1997, s. 121–124; Un itinéraire européen. Jean l'Aveugle, comte de Luxembourg et roi de Bohême 1296–1346, M. MARGUE (ed.), Publication du CLUDEM 12, Bruxelles 1996, zejm. s. 16; J. MEZNÍK, Pobyty Jana Lucemburského, Časopis Matice moravské 116, 1997, s. 93–98. K cestám Karla IV. za jeho samostatné vlády zejm. W. EBERHARD, Herrschaft und Raum. Zum Itinerar Karls IV., in: Kaiser Karl IV. Staatsmann und Mäzen, F. SEIBT (ed.), München 1978, s. 101–108 a L. BOBKOVÁ, Cestování, součást politické praxe. Cesty Karla IV. po korunních zemích, in: Cesty a cestování v životě společnosti, L. BOBKOVÁ – M. NEUDERTOVÁ (edd.), Ústí nad Labem 1997, s. 63–69.

Vratislavi se odrážela i v průběhu slavností, které se ve městě případně odehrávaly.[2] Mnohdy je možné upozornit na konkrétní den či dny církevního roku, u kterých lze předpokládat, že byly panovníkem při jeho setrvání ve městě reflektovány. Český panovník se ovšem ve Vratislavi nevěnoval výhradně slavnostním jednáním a aktům – zasahoval rovněž do správy knížectví, potvrzoval převody majetkových práv atd. Pro roky 1348 a 1351/1352 přinášejí účty městské rady zajímavé údaje o tom, jakým způsobem reagovali na vratislavské pobyty krále Karla IV., jeho doprovodu a hostů tamější konšelé.[3]

První doklad o pobytu Karla Lucemburského ve Vratislavi je zachycen ve Zbraslavské kronice, podle níž měl po smrti Jindřicha VI. Vratislavského převzít jeho knížectví jménem krále Jana.[4] Mladý Lucemburk město opakovaně navštěvoval i v následujících letech v otcově doprovodu.[5] Výraznou změnu v postavení markrabího přinesl rok 1341, kdy se stal oficiálním následníkem českého trůnu, což mu umožnilo i přijmutí slibu věrnosti od Vratislavi 24. září 1341 *in eventu*.[6] Do

---

[2] K tomu zejm. L. BOBKOVÁ, Prezentace královského majestátu v korunních zemích za vlády králů Jana a Karla, in: Lesk královského majestátu ve středověku. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi, CSc. k nedožitým 85. narozeninám, L. BOBKOVÁ – M. HOLÁ (edd.), Praha–Litomyšl 2005, s. 61–79.

[3] Srov. Codex diplomaticus Silesiae III (Henricus Pauper – Rechnungen der Stadt Breslau von 1299–1358, nebst zwei Rationen von 1386 und 1397, dem Liber Imperatoris vom Jahre 1377 und den ältesten Breslauer Statuten), C. GRÜNHAGEN (ed.), Breslau 1860. K půjčkám poskytnutým Vratislavskými panovníkovi viz níže v textu.

[4] Petra Žitavského kronika zbraslavská, in: Fontes rerum Bohemicarum IV, J. EMLER (ed.), Praha 1884, s. 330: „*Quo mortuo mox Johannes, rex Boemie, Karolum, filium suum, misit, qui se patris nomine de civitate Wratislauiensis ... intromisit ...*“.

[5] Srov. zejm. E. FINK, Geschichte der landesherrlichen Besuche in Breslau, Mittheilungen aus dem Stadtarchiv Breslau III, Breslau 1897, s. 5–14; J. SPĚVÁČEK, Das Itinerar Karls IV. als Markgrafen von Mähren, Historická geografie 5, 1970, s. 105–140; I. HLAVÁČEK, Zum Itinerar Karls IV. vor der Erlangung der Königswürde, Historická geografie 8, 1972, s. 115–121; R. GŁADKIEWICZ, Karol Luksemburski jako margrabia Moraw a Polska, Acta Universitatis Wratislaviensis 195, Historia 22, 1974, s. 87–112; I. HLAVÁČEK, Vratislav jako místo pobytu Karla IV. a Václava IV. K interpretaci pozdněstředověkých panovnických itinerářů, in: Źródłoznawstwo i studia historyczne, K. BOBOWSKI (ed.), Wrocław 1989, s. 165–174; M. HOLÁ, Pobyty Jana Lucemburského a jeho syna Karla ve Vratislavi v letech 1327–1345, v tisku (Sborník příspěvků z prvního polsko-českého fóra mladých medievistů, 27.–29. září 2005, Hnězdno).

[6] Breslauer Urkundenbuch, G. KORN (ed.), Breslau 1870, č. 167, s. 151n.; Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae IV (1333–1346), J. EMLER (ed.), Praha 1892, č. 1010, s. 402n. Vyslanci Vratislavských byli ostatně přítomni i slibu věrnosti staroměstské rady markrabímu v Praze dne 11. června 1341; Codex diplomaticus et

otcovy smrti se Karel Lucemburský zdržoval ve slezské metropoli několikrát spolu s ním, a navíc tam pětkrát pobýval samostatně jako jeho zástupce a opakovaně se tak zabýval řešením problémů slezské i polské politiky.[7)]

Za své samostatné vlády zavítal Karel IV. do Vratislavi poprvé až v listopadu roku 1348. Stalo se tak cestou do Namyslova, kde byla 22. listopadu uzavřena mírová dohoda s polským panovníkem. Listinně máme Karlův pobyt ve Vratislavi doložen pro období od 11. do 21. listopadu roku 1348.[8)] Na organizaci králova uvítání se snad podíleli jeho maršálek a sekretář Hubardus de Altari a probošt kaple Všech svatých na Pražském hradě Jan, kteří jsou ve městě doloženi pro 28. říjen 1348.[9)] Podle jedné ze slezských kronik český panovník přijel do slezské metropole již 7. listopadu, kdy jej mělo přivítat svátečně vyzdobené město s vlajícími praporci. Uvítací poselstvo tehdy údajně Karlovi vyjelo v ústrety, špalíry měšťanů lemovaly cesty, kterými se ve městě průvod ubíral – od Mikulášské brány na západě přes náměstí k dómu, kde před katedrálou sv. Jana Křtitele panovníka očekávalo množství duchovních. Vratislavský biskup Přeclav z Pohořelce (†1376) měl českému a římskému králi vyjít v ústrety a přivítat jej latinským proslovem. Následně byla v katedrále sloužena slavnostní mše se zpěvem *Te deum laudamus*.[10)] Vzhledem k tomu, že je ale líčení příjezdu Karla IV. obsaženo v kronice sepsané až v 16. století, nelze určit, nakolik bylo případně ovlivněno mladšími vzory. Slavnostní vjezd panovníka do měst, jenž představuje jeden z ceremoniálů prezentujících majestát vládce a jeho moc (a jako takový se vyvíjel od dob římského císařství), nabýval ve středověku ritualizované podoby s řadou opakujících se prvků – setkání královského průvodu s uvítacím poselstvem, přivítání panovníka zástupci města

---

epistolaris Moraviae VII (1334–1349), P. von CHLUMECKY – J. CHYTIL (edd.), Brno 1858, č. 327, s. 235n.

7) Viz práce uvedené v pozn. 5.

8) Regesta Imperii VIII, A. HUBER (ed.), Innsbruck 1877, č. 776–779, s. 65; RBM V/2 (1348–1350), J. SPĚVÁČEK (ed.), Praha 1960, č. 508, s. 257n.; Regesty Śląskie 1 (1343–1348), K. BOBOWSKI a kol. (ed.), Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975, č. 826, s. 293.

9) RBM V/2, č. 498, s. 254.

10) RI VIII, č. 775a, s. 64; H. HOFFMANN, Die Chronica des Breslauer Domherrn Stanislaus Sauer (1535), Münchener Theologische Zeitschrift 4, 1953, s. 109; k tomu i E. FINK, Geschichte der landesherrlichen Besuche, s. 15; S. B. KLOSE, Von Breslau. Dokumentierte Geschichte und Beschreibung in Briefen II. 1, Breslau 1781, s. 181; E. WALTER, Zum Kaiserchor des Breslauer Domes, Archiv für schlesische Kirchengeschichte XXV, 1967, s. 132; ve starších narativních pramenech je líčení jeho příjezdu velmi stručné, viz např. Geschichtschreiber Schlesiens des XV. Jahrhunderts (Scriptores rerum Silesiacarum 12), F. WACHTER (ed.), Breslau 1883, s. 39: „*Carolus Romanorum rex instravit Wratislaviam et fuit honorifice susceptus per episcopum Wratislaviensem*“.

před branami, jeho uvítání církevními představiteli a klérem, následující slavnostní průvod i mše a nakonec ubytování.[11)]

Zajímavý pohled na význam prvního příjezdu krále do čtyř z tehdy nejvýznamnějších měst České koruny – Prahy, Vratislavi, Budyšína a Kutné Hory – přináší návrh zákoníku tradičně zvaného Majestas Carolina. Obsahoval ustanovení, podle nichž měla být podobně jako např. při královské korunovaci i při vjezdu nového vládce do jmenovaných měst zaručena nezcizitelnost královského majetku. Panovníkovi měli vyjít v ústrety měšťané s klíči od městských bran a král měl být povinen před svým vstupem do města sesednout z koně a vykonat přísahu na bibli, že bude zachovávat práva a ustanovení učiněná Karlem IV. týkající se jednoty zemí Koruny české. Teprve po té měli měšťané příchozího vládce „*cum jubilo exultacionis caritatis et tripudiis mente devota et obediencia subiectiva*“ přijmout a uvést do města.[12)]

Vraťme se ale ke Karlovu pobytu ve Vratislavi v listopadu roku 1348. Český král tehdy rozšířil své držby ve Slezsku, když mu 12. listopadu odstoupil bývalý vratislavský hejtman Jindřich z Haugvic Frankenštejnsko (Ząbkowice Śląskie), které tento rytíř držel po dva roky jako zástavu.[13)] O dva dny později Karlovi IV. fran-

---

[11)] Srov. především hesla Festaufzug, Festeinzug (R. ROY – F. KOBLER), in: Reallexikon zur Deutschen Kunstgeschichte 8, Stuttgart 1987, sl. 1417–1510 a Adventus regis (T. KÖLZER), in: Lexikon des Mittelalters I, München–Zürich 1980, s. 170n., a dále práce A. DRABEK, Reisen und Reisezeremoniell der römisch-deutschen Herrscher im Spätmittelalter (=Wiener Dissertationen aus dem Gebiet der Geschichte 3), Wien 1964; B. GUENÉE – F. LEHOUX, Les entrées royales françaises de 1328 à 1515, Paris 1968; W. DOTZAUER, Der fürstliche „Einzug“ in die Stadt (bis zum Ende des Alten Reichs), Archiv für Kulturgeschichte 55, 1973, s. 245–288; K. TENFELDE, Adventus. Zur historischen Ikonologie des Festzugs, Historische Zeitschrift 233, 1982, s. 45–84; TÝŽ, Adventus. Die fürstliche Einholung als städtisches Fest, in: Stadt und Fest. Zu Geschichte und Gegenwart europäischer Festkultur, P. HUGGER – W. BURKERT – E. LICHTENHAHN (hrsg.), Unterägeri 1987, s. 45–60 a zejm. G. J. SCHENK, Zeremoniell und Politik. Herrschereinzüge im spätmittelalterlichen Reich, Köln–Weimar–Wien 2003. Příjezdy vládce do konkrétního města se zabývali např. H. C. PEYER, Der Empfang des Königs im mittelalterlichen Zürich, in: Archivalia et Historica. Arbeiten aus dem Gebiet der Geschichte und des Archivwesens. Festschrift für Prof. Dr. Anton Largiadèr, D. SCHWARZ – W. SCHNYDER (edd.), Zürich 1958, s. 219–233 a T. BOROVSKÝ – R. ANTONÍN, Venit rex! Panovnické vjezdy do středověkého Brna, Brno v minulosti a dnes 18, 2005, s. 57–93.

[12)] Maiestas Carolina. Der Kodifikationsentwurf Karls IV. für das Königreich Böhmen von 1355 (Veröffentlichungen des Collegium Carolinum, Bd. 74), B. U. HERGEMÖLLER (ed.), München 1995, s. 58; Archiv Český III, F. PALACKÝ (ed.), Praha 1844, s. 89n.

[13)] Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter II, C. GRÜNHAGEN – H. MARKGRAF (edd.), Leipzig 1883, č. 16, s. 140n.; CDSl X (Urkunden des Klosters Kamenz), P. PFOTENHAUER (ed.), Breslau 1881, č. 209, s. 166; RBM V/2, č. 503, s. 256; RŚ I, č. 816, s. 290; P. SEDLÁČEK, Pečeť frankenštejnského

kenštejnští radní přislíbili ve slezské metropoli poslušnost jako zástavnímu pánovi.[14] Téhož dne, 14. listopadu, český panovník potvrdil všechna práva krajům a městům Vratislav a Frankenštejn.[15] Ve městě se za Karlova pobytu zdržovali i saský vévoda Rudolf I. (†1356), Václav I. Lehnický (†1364) a kníže Jindřich Zaháňsko-Hlohovský (†1369).[16]

Na zpáteční cestě z jednání s Kazimírem Velikým (†1370) český král ve Vratislavi pravděpodobně pouze přenocoval, jeho pobyt dokládají čtyři listiny z 24. listopadu.[17] Jednou z nich určil knížete Václava I. Lehnického a svého protonotáře, vratislavského kanovníka a kancléře Otu z Donína za rozhodčí sporu mezi vratislavským biskupem a kapitulou na jedné a několika šlechtici a vratislavskými měšťany na straně druhé.[18]

Na uctění českého krále, saského vévody, jejich písařů, slezských knížat, vratislavského a lebušského biskupa i vratislavských radních vydalo město roku 1348 částku přesahující 372 hřiven.[19] Finanční náročnosti jednání s polským králem by nasvědčovala i zajímavá skutečnost – tzv. poklad ze Středy. Kromě množství mincí obsahoval i soubor klenotů, z nichž vyniká zejména koruna, považovaná za italskou práci.[20] Šperky částečně odpovídají popisu darů, jež věnoval francouzský král Blance z Valois (†1348) u příležitosti jejího sňatku s mladým Karlem Lucemburským. Účetní záznamy dokládají, že princezna tehdy obdržela

---

hejtmanství, Paginae Historiae 5, 1997, s. 26nn.; TÝŽ, Vztahy mezi Kladskem a Frankenštejnskem ve 14. a 15. století, Kladský sborník 2, 1998, s. 117–123.

[14] LBUS II, č. 18 a 19, s. 141n.; RBM V/2, č. 504, s. 256; CDM VII, č. 867, s. 621; RŚ I, č. 817, s. 290.

[15] LBUS II, č. 17, s. 141; CDSl X, č. 210, s. 166n.; RBM V/2, č. 505, s. 256; RI VIII, č. 777, s. 65; RŚ I, č. 818 a 819, s. 291.

[16] Srov. RŚ I, č. 828, s. 294 a č. 831, s. 295; Archiwum Państwowe we Wrocławiu, fond Księstwo Wrocławskie, sign. 827, fol. 36^{v} (v RŚ I, č. 843, s. 299n. datováno chybně k 15. 12. 1348).

[17] O den později Karel IV. jednal v Lehnici s Boleslavem II. Svídnickým o uzavření příměří; Archivum Coronae regni Bohemiae II, V. HRUBÝ (ed.), Praha 1928, č. 85, s. 96n.

[18] Urkunden zur Geschichte des Bisthums Breslau im Mittelalter, G. A. STENZEL (ed.), Breslau 1845, č. 278, s. 305n.; RŚ I, č. 831, s. 295; Erstes Ergänzungsheft zu den Regesten des Kaiserreichs unter Kaiser Karl IV. 1346–1378, A. HUBER (ed.), Innsbruck 1889, č. 6550, s. 693 (RI VIII suppl.); APW, KW, sign. 828, fol. 33^{r}.

[19] CDSl III, s. 76.

[20] Srov. J. PIETRUSIŃSKI – J. WITKOWSKI, Klejnoty monarsze. Skarb ze Środy Śląskiej, Wrocław 1996; I. HLAVÁČEK, Královský poklad ve Slezské Středě, ČČH 95, 1997, s. 448–459.

mj. i korunu, zlatý prsten a zlatý pás, vše zdobené drahými kameny.[21] Klenoty, kterými po smrti své první ženy (1. srpna 1348) se vší pravděpodobností Karel volně disponoval, posloužily patrně jako zástava jednomu z jeho věřitelů, snad některému z vratislavských Židů. Dne 24. listopadu 1348 pak panovník přenechal na tři roky městské radě příjmy od Židů za půjčku 500 hřiven na nákup Frankenštejnska.[22] Město rovněž poskytlo panovníkovi zřejmě na stejnou zástavu částku 1100 hřiven.[23]

Znovu zavítal Karel IV. do Vratislavi na podzim roku 1351. Do města přijel z Pirny nejpozději 7. října a setrval tam po více než dva měsíce.[24] Se vší pravděpodobností panovnický dvůr ve slezské metropoli po krátké zajížďce do Frankenštejna[25] trávil Vánoce.[26] Ve Vratislavi pobývali na sklonku roku 1351 i Karlova druhá manželka Anna Falcká (†1353)[27] a jeho bratr Jan Jindřich (†1375).[28] Účty vratislavské městské rady nám objasňují příčinu dlouhodobého setrvání panovnického dvora ve městě – příjezd polského krále Kazimíra a hnězdenského arcibiskupa Jaroslava (1342–1371), se kterými Karel IV. zřejmě jednal o přičlenění vratislavské diecéze k pražskému arcibiskupství.[29]

Od začátku císařova pobytu se ve městě zdržovala četná slezská knížata a rytíři. Dne 28. října 1351 uzavřel Karel IV. landfrýd s vratislavským biskupem Přeclavem a s mnoha slezskými vládci – jmenovitě to byli Boleslav II. Svídnický (†1368), Boleslav III. Břežský (†1352), Konrád I. Olešnický (†1366), Boleslav II. Bytomský (†1355), Mikuláš II. Opavsko-Ratibořský (†1365), Boleslav II. Opolský (†1356), Boleslav I. Falkenberský (či Nemodlínský; †1362/1365), Albrecht Střelíčský

---

[21] Les Journaux du Trésor de Charles IV le Bel, J. VIARD (ed.), Paris 1940, sl. 580 a 582.

[22] BU, č. 192, s. 174; CDM VII, č. 870, s. 623.

[23] CDSl III, s. 76.

[24] Srov. CDSl VIII (Schlesische Urkunden zur Geschichte des Gewerberechts insbesondere des Innungswesens aus der Zeit vor 1400), G. KORN (ed.), Breslau 1867, č. 25, s. 34–36; RI VIII, č. 1423, s. 113.

[25] Dle APW, KW, sign. 828, fol. 77^{v} tam pobýval 13. 12.; RI VIII suppl., č. 6678, s. 703.

[26] APW, KW, sign. 828, fol. 21^{v} a fol. 72^{v}; RI VIII suppl., č. 6680, s. 703n. Karlovy listiny jistě vydané v Praze jsou z 13. 12.; RBM V/3, (1350–1352), J. ZACHOVÁ (ed.), Praha 2000, č. 1196–1198, s. 573–575; L. BOBKOVÁ, Cestování, součást politické praxe, s. 66, se přiklání k tomu, že Karel IV. Vánoce roku 1351 strávil v Praze.

[27] V listině z 3. prosince byla císařovna uvedena jako přímluvkyně jednoho z měšťanů; APW, KW, sign. 828, fol. 79^{r}; RI III suppl., č. 6675, s. 703.

[28] RBM V/3, č. 1157, s. 559; CDM VII, č. 123, s. 90; RI VIII, č. 1426, s. 114 (17. 10.). Markrabí je od 11. 11. 1351 doložen v Brně; RBM V/3, č. 1176, s. 564.

[29] CDSl III, s. 80; k jednání o vratislavské biskupství viz níže v textu.

(†1366/1375), Boleslav Těšínský (†1356),[30] Jan I. Osvětimský (†1370/1372), Václav I. a Ludvík I. (†1398) Lehničtí, Jan Stinavský (†1361/1364) a Mikuláš Münsterberský (†1358).[31] Kromě výše jmenovaných zavítali do města i Kazimír I. Těšínský (†1358),[32] Vladislav Bytomský (†1351/1352),[33] z českých šlechticů jmenujme hofmistra Bernarda z Cimburka, Buška ml. z Velhartic, komořího Haška ze Zvířetic a nejvyššího číšníka Bočka z Kunštátu.[34]

V průběhu listopadu Karel IV. opakovaně jednal s vratislavským biskupem Přeclavem. Důvodem byla se vší pravděpodobností panovníkova předchozí snaha o přičlenění vratislavské diecéze k pražskému arcibiskupství. Proti tomu se samozřejmě postavil polský král Kazimír i hnězdenský arcibiskup Jaroslav, takže papež musel po vyslechnutí jejich stížností 5. února 1350 Karlovu žádost prozatím zamítnout.[35] Karel IV. se ve Vratislavi 15. listopadu 1351 zavázal, že v budoucnu nebude usilovat o rozdělení vratislavského biskupství.[36] O šest dní později potvrdil Přeclavovi z Pohořelce a kapitule držbu jejich majetků.[37]

Karel IV. fundoval během svého dvouměsíčního podzimního pobytu roku 1351 ve Vratislavi kostel a konvent augustiniánů-kanovníků. Stalo se tak 24. listopadu, v předvečer svátku jeho oblíbené světice Kateřiny Alexandrijské. Pro kanonii určil navýsost reprezentativní pozemky za Svídnickou bránou, kterou se vstupovalo

---

[30] Boleslav Těšínský byl panovníkovým kaplanem, snad měl být uveden jeho starší bratr Vladislav (†1355), který tehdy ve Vratislavi rovněž pobýval; viz pozn. 43.

[31] RBM V/3, č. 1165, s. 561.

[32] Např. RŚ II, č. 558, s. 199n.

[33] CDSl VI (Registrum st. Wenceslai. Urkunden vorzüglich zur Geschichte Oberschlesiens nach einem Copialbuch Herzog Johanns von Oppeln und Ratibor in Auszügen mitgetheilt), W. WATTENBACH – C. GRÜNHAGEN (edd.), Breslau 1865, č. VI, s. 186; RŚ I, č. 558, s. 199n.

[34] RŚ II (1349–1354), K. BOBOWSKI a kol. (ed.), Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1983, č. 558, s. 199n.

[35] Ke Karlovu vztahu s vratislavským biskupem podrobně C. GRÜNHAGEN, Karl IV. in seinem Verhältnisse zur Breslauer Domgeistlichkeit, Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen 39, 1868, s. 223–247.

[36] UGBB, č. 280, s. 308n.; RI VIII, č. 1429, s. 114; LBUS II, č. 23, s. 216n.; RBM V/3, č. 1180, s. 566; RŚ IV (1358–1359), J. GILEWSKA–DUBIS – K. BOBOWSKI (edd.), Wrocław–Warszawa, s. d., č. 39, s. 17.

[37] LBUS II, č. 23, s. 216; ACRB II, č. 211, s. 253n.; RBM V/3, č. 1172, s. 562. Dne 16. 11. 1351 vzal Karel IV. radní a měšťany Nisy pod královskou ochranu; RI VIII, č. 6063, s. 610. Ti mu předtím listinou vydanou v Nise 1. 11. 1351 přislíbili, že do města nevpustí žádného jeho nepřítele; LBUS II, č. 22, s. 214–216.

do města od jihu.[38] Když papež Inocenc VI. (1352–1362) o tři roky později fundaci potvrdil, uváděl jako spoluzakladatelku i Annu Falckou.[39] V téže listině poprvé nacházíme údaj, že kostel s klášterem mají být pod vezváním sv. Václava, sv. Stanislava a sv. Doroty. Karel IV. v Norimberku roku 1361 při druhém potvrzení založení objektu uvedl, že klášter má být „*sub nomine et titulo gloriosi martiris sancti Wenzeslai patroni regni nostri Boemie*“.[40] Vzhledem k nejvzácnější relikvii, která zde byla chována – relikviáře v podobě busty svaté Doroty, se od osmdesátých let 14. století v pramenech setkáváme převážně s označením kostela jménem této světice.[41]

Během svého vratislavského pobytu roku 1351 Karel IV. vydal nejen četné listiny zabývající se slezskými záležitostmi,[42] ale dosáhl i toho, že mu v přítomnosti knížat Boleslava II. Svídnického, Konráda I. Olešnického, Vladislava Těšínského (†1355) a Matouše Trenčanského prodal Mikuláš Münsterberský 9. listopadu 1351 Frankenštejnsko včetně cisterciáckého kláštera Kamenec (Kameniec Ząbkowicki).[43] Ve Vratislavi Karel IV. potvrdil 17. listopadu 1351 všechna

---

[38] Ch. REISCH, Geschichte des Klosters und der Kirche St. Dorothea in Breslau, Breslau 1908, Beilage 1, s. 379n.: „... *aream illam, que olim fuit Johannis dicti Stille civis Wratislaviensis, sitam inter duos muros et duas valvas civitatis Wratislaviensis in latere dextro, dum in via versus ecclesiam Corporis Christi proceditur, prope flumen Olaviam*...“. K tomu i RI VIII, č. 1434, s. 114; srov. i W. MARSCHALL, Alte Kirchenpatrozinien des Archidiakonates Breslau, Köln–Graz 1996, s. 230n.; J. HEYNE, Dokumentierte Geschichte des Bistums und Hochstifts Breslau. Aus Urkunden, Aktenstücken, älteren Chronisten und neueren Geschichtsschreibern 1, Denkwürdigkeiten aus der Kirchen- und Diözesan-Geschichte Schlesiens von der Einführung des Christentums in Schlesien bis zur böhmischen Oberherrschaft über dieses Land (966–1355), 1969 (Neudr. d. Ausg. Breslau 1860), s. 853n.

[39] Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniaegentiumque finitimarum historiam illustrantia maxiam partem nondum edita ex tabulariis vaticanis deprompta collecta ac serie chronologica disposata I (1217–1409), A. THEINER (ed.), Rom 1860, repr. Osnabrück 1969, č. DCCXXXIV, s. 554n.

[40] Ch. REISCH, Geschichte des Klosters und der Kirche St. Dorothea, Beilage 3, s. 381–383.

[41] Atlas architektury Wrocławia 1, J. HARASIMOWICZ (ed.), Wrocław 1997, s. 35; K. ZALEWSKA–LORKIEWICZ, Kościół św. Doroty, Stanisława i Wacława, Wrocław 1999; R. KACZMAREK, Rzeźba architektoniczna XIV wieku we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 153–159.

[42] Např. RI VIII suppl., č. 6672, s. 703; RI VIII, č. 1430, s. 114; CDSl VI, č. VI, s. 186n.; RI VIII suppl., č. 6676, s. 703.

[43] ACRB II, č. 212, s. 255n.; LBUS II, č. 20, s. 142; RBM V/3, č. 1176, s. 564; CDSl X, č. 225, s. 181n.

privilegia jmenovaného kláštera[44)] a před polovinou prosince se pravděpodobně vypravil do Frankenštejna.[45)]

Městská pokladnice roku 1351 opět pocítila finanční náročnost panovnického pobytu. Značná částka byla vydána za dary pro krále a významné osoby z jeho doprovodu. Radní věnovali panovníkovi pohár na víno a královně vzácnou pokrývku. Drahocenné látky dali i paní z Nassau,[46)] Těmovi z Koldic, Dětmarovi z Meckbachu[47)] a Janovi ze Středy (†1380). Z městských prostředků byl hrazen i oves pro koně. Výdaje města tak překročily částku 209 hřiven.[48)] Radní panovníkovi dále zaplatili více než 1847 hřiven.[49)] Měšťané rovněž uctili vínem markrabího Jana Jindřicha, polského krále Kazimíra, hnězdenského arcibiskupa Jaroslava (1342–1371), knížete svídnického a lehnického, což je stálo více než 51 hřiven.[50)] Krátce po svém příjezdu do slezské metropole, 9. listopadu 1351, přenechal Karel IV. za svůj dluh 1350 hřiven městské radě své příjmy v krajích Vratislav, Středa, Kladsko a Frankenštejn.[51)]

Do Vratislavi přivedl císaře roku 1358 příslib pohanského litevského velkoknížete, že tam přijme o Vánocích toho roku křest.[52)] Karel IV., doprovázený svou třetí manželkou Annou Svídnickou (†1362),[53)] tentokrát zůstal ve městě velmi dlouho, od 22. listopadu 1358[54)] až do 19. února příštího roku.[55)] Karel IV. tak

---

44) CDSl X, č. 226, s. 182.

45) APW, KW, sign. 828, fol. 77^{v}. Dne 6. 12. 1351 králi frankenštejnští radní vykonali slib věrnosti; ACRB II, č. 215, s. 258; RBM V/3, č. 1189, s. 570.

46) Zřejmě se jednalo o Adelheidu z Nassau, vdovu po hraběti Ottovi; RI VIII, č. 6203, s. 621.

47) Dětmar se stal novým kancléřem Vratislavského knížectví.

48) CDSl III, s. 79n.: „... *ad honores domini regi pro uno vase vini, avena, domine regine pro coopertorio, domine de Nassau, magistro Thome, domino Dithmaro, Johani de Novoforo et aliis pro vestibus et omni familie domini regis et regine 209 m. 16 scot. ...*“.

49) Tamtéž.

50) CDSl III, s. 80.

51) BU, č. 202, s. 179n.; RI VIII, č. 1425, s. 114; APW, DMW, č. 297.

52) RI VIII, č. 2810a, s. 229n. K tomu alespoň B. JÄHNIG, Der deutsche Orden und Karl IV., in: Kaiser Karl IV., H. PATZE (ed.), Göttingen 1978, s. 133–135.

53) Anna Svídnická vystupuje v listinách z 21. 1. 1359 a 11. 2. 1359; RŚ IV, č. 363, s. 144 a č. 401, s. 158.

54) RBM VII/1 (1358–1359), B. MENDL – M. LINHARTOVÁ (edd.), Praha 1954, č. 45, s. 37; RI VIII, č. 2866, s. 234. Listina z 4. 11. 1358 je zřejmě falzum, RI VIII suppl., č. 6967, s. 728.

znovu strávil ve slezské metropoli vánoční svátky. Zřejmě do souvislosti s tímto jeho pobytem lze klást fundaci náhrobku knížete Jindřicha VI. Vratislavského, jenž byl pohřben v kostele sv. Kláry ve Vratislavi. Do dnešních dnů se z něj dochovala pouze náhrobní deska – socha znázorňující posledního vratislavského vládce – a část podstavce, na němž je uvedeno datum smrti Jindřicha VI. a nápis, že své knížectví odkázal českým králům.[56] Panovníkovu podílu na fundaci náhrobku by odpovídalo i to, že jeho dceři Markétě, abatyši v klášteře klarisek, přislíbil vyplatit 300 hřiven, jak vyplývalo z dohod uzavřených mezi jejím otcem a Janem Lucemburským,[57] a odkaz Jindřicha VI. Vratislavského ve prospěch českých králů se opakovaně objevil v listinách vydaných za tohoto pobytu Karla IV. ve Vratislavi,[58] během něhož usiloval zejména o uznání nástupnictví svého mladšího bratra.

V průběhu dlouhého setrvání dvora ve městě je listinně doložena přítomnost mnoha významných osob. Z církevních hodnostářů do Vratislavi přijeli pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic (†1364), jenž neuspěl se svým poselstvím k litevskému knížeti,[59] olomoucký biskup Jan Očko z Vlašimi (†1380), Albert ze Šternberka, biskup ve Zvěříně (Schwerin; †1380), Dětřich z Portic, biskup v Mindenu († po 1367), Maurus, biskup z Korbavije, Jindřich, biskup v Lebus, kancléř Jan ze Středy, biskup v Litomyšli (1353–1364).[60] Do města se sjel i výkvět slezských knížat – Boleslav II. Svídnický, bratři Václav I. a Ludvík I. Lehničtí, Konrád I. Olešnický, Jindřich Zaháňsko-Hlohovský, Boleslav III. Opolský (†1382), Jan I. Osvětimský, Boleslav I. Falkenberský, Přemysl I. Těšínský (†1409) a Albrecht Střelíčský.[61] Do slezské metropole zavítaly i významné osobnosti z říše[62] a četní čeští šlechtici, z nichž jsou doloženi nejvyšší komoří Zbyněk Zajíc z Házmburka, Jošt a Jan

---

[55] RBM VII/1, č. 136, s. 94n.; RŚ IV, č. 417, s. 165; RI VIII, č. 6202, s. 621.

[56] J. KĘBLOWSKI, Pomniki Piastów Śląskich w dobie średniowiecza, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971, s. 91–96.

[57] RBM VII/1, č. 136, s. 94n.; RŚ IV, č. 417, s. 165; RI VIII, č. 6202, s. 621; srov. i RI VIII, č. 2907, s. 237.

[58] Např. RBM VII/1, č. 51, s. 41n. a č. 60, s. 48–50.

[59] B. JÄHNIG, Der deutsche Orden, s. 135n.; F. KAVKA, Vláda Karla IV. za jeho císařství I (1355–1378), Praha 1993, s. 128n.

[60] Srov. např. RBM VII/1, č. 59, s. 47n.; č. 72, s. 58n. a č. 86, s. 67; RI VIII, č. 2869, s. 234 a č. 2879, s. 235; BU, č. 215, s. 189n. Do Vratislavi Karla IV. provázel i pražský scholastik a králův kaplan Plichta; RBM VII/1, č. 49, s. 39.

[61] Např. RBM VII/1, č. 86, s. 67; RI VIII, č. 2888, s. 236.

[62] Např. míšeňský markrabí Vilém I., Oldřich, lantkrabí z Leuchtenberka, magdeburští purkrabí bratři Burghard a Jan z Retzu; srov. např. RBM VII/1, č. 59, s. 47n. a č. 67, s. 86.

z Rožmberka, Boček z Kunštátu, Oldřich z Hradce, dvorský sudí Zdeněk ze Šternberka a komoří Hašek ze Zvířetic.[63)]

Při svém tříměsíčním pobytu ve Vratislavi Karel IV. usiloval především o uznání nástupnických práv svého bratra Jana Jindřicha. Potvrzení jeho nároků vratislavským biskupem a kapitulou předcházela složitá jednání. Přeclav z Pohořelce a zástupci vratislavské kapituly již 29. listopadu přislíbili plnit panovníkovi všechny lenní povinnosti spojené s panstvím Grotków.[64)] Druhého dne biskup znovu uznal českého krále za patrona biskupství.[65)] Dne 13. prosince 1358 pak Karel IV. v přítomnosti mnoha urozených hostí vydal několik privilegií ve prospěch biskupa a kapituly. Zejména znovu potvrdil práva a privilegia vratislavského biskupství a zavázal se, že je bude ochraňovat.[66)] Z textu jedné z listin pak vyplývá, že v přítomnosti vratislavského biskupa a kanovníků slezská knížata veřejně prohlásila svůj lenní vztah k českému králi a Koruně.[67)] Dne 8. února pak biskup i kapitula uznali nástupnictví Karlova mladšího bratra a zavázali se mu za své statky, jež se nalézají či budou náležet pod bezprostřední svrchovanost českého krále, složit hold.[68)] Jan Jindřich následně přislíbil zachovávat práva vratislavského biskupství.[69)]

Proklamaci o nástupnictví Jana Jindřicha učiněné Vratislaví předcházelo vydání mnoha hospodářských výsad ve prospěch města.[70)] Pobytu krále radní využili

---

[63)] Např. RBM VII/1, č. 59, s. 47n.; č. 85, s. 66a a č. 122, s. 87n.

[64)] LBUS II, č. 27, s. 223–225; RBM VII/1, č. 50, s. 40; RŚ IV, č. 288, s. 112; srov. F. KAVKA, Vláda Karla IV. I, s. 129. Poprvé vykonal biskup manskou přísahu za Grotków již 23. listopadu 1344; LBUS II, č. 15, s. 209n.; RBM IV, č. 1470, s. 595n., č. 1475 a 1476, s. 597. Vratislavská kapitula obnovila 24. září 1355 lenní revers na jmenované panství; LBUS II, č. 24, s. 217n.; RBM VI, č. 121, s. 67n.

[65)] LBUS I, C. GRÜNHAGEN – H. MARKGRAF (edd.), Leipzig 1881, č. 6, s. 14–17; RBM VII/1, č. 51, s. 41n. Dne 5. 2. 1359 členové kapituly zvolili dva zplnomocněnce k vykonání lenního slibu za Grotków, kteří měli dle císařovy vůle složit Janu Jindřichovi v případě Karlovy smrti; RBM VII/1, č. 108, s. 80; RŚ IV, č. 383, s. 151.

[66)] LBUS I, č. 7, s. 17; LBUS II, č. 28, s. 225n.; RBM VII/1, č. 59–62, s. 47–53; UGBB, č. 281–284, s. 309–320; RI VIII, č. 2869–2872, s. 234; RŚ IV, č. 310, s. 122n.

[67)] RBM VII/1, č. 60, s. 48–50.

[68)] LBUS II, č. 29, s. 226n.; CDM IX (1356–1366), V. BRANDL (ed.), Brno 1875, č. 119, s. 92n.; RBM VII/1, č. 111, s. 81n.; RŚ IV, č. 389, s. 154.

[69)] RBM VII/1, č. 115, s. 84n.; RŚ IV, č. 394, s. 156.

[70)] BU, č. 215–218, s. 189–193; RBM VII/1, č. 86 a 87, s. 67n., č. 92, s. 70n.; RI VIII, č. 2889 a 2890, s. 236; APW, DMW, č. 339– 341 a další.

i k stížnostem na vratislavského hejtmana.[71] Zřejmě i tyto námitky proti královu zástupci, stejně jako rostoucí dluhy panovníka u konšelů,[72] vedly k obsazení místohejtmanského úřadu městskou radou.[73] Dne 25. ledna 1359 se pak Karel IV. zavázal neoddělovat žádné majetky ani příjmy, jež k Vratislavskému knížectví náleží.[74] Stejného dne jako vratislavský biskup a kapitula (8. 2.) pak Vratislavští vydali listinu o nástupnictví Jana Jindřicha,[75] který 10. února potvrdil městu všechna privilegia.[76] Karel IV. druhého dne ještě zvláštní listinou Vratislavi rozkázal, že má v případě jeho smrti holdovat bratru.[77]

Lucemburkové jednali o uznání nástupnictví Jana Jindřicha se vší pravděpodobností i s přítomnými slezskými knížaty, s nimiž řešil Karel IV. i různé další záležitosti. Jednalo se např. o konfirmaci dohod Konráda I. Olešnického a Přemysla I. Těšínského,[78] o prohlášení Boleslava I. Falkenberského, jenž 29. prosince 1358 přislíbil být věren jen českému králi,[79] nebo o jednání s Boleslavem II. Svídnickým.[80] Dne 10. února 1359 Jan Jindřich pro případ bratrovy smrti potvrdil Konrádovi I. Olešnickému všechna privilegia.[81] Dochoval se i příkaz z následujícího

---

[71] T. GÖRLITZ, Verfassung, Verwaltung und Recht der Stadt Breslau 1, Würzburg 1962, s. 77; APW, fond Archiwum miasta Wrocławia, sign. G 3, fol. 11^{r}.

[72] Např. 11. 2. 1359 se město zavázalo převzít dluh u králova stálého věřitele, kladského hejtmana Albrechta z Křenovic, jemuž mělo z královských příjmů ve Vratislavi a Vratislavském knížectví zaplatit během tří let 3000 hřiven pražských grošů, BU, č. 223, s. 196; RBM VII/1, č. 120, s. 86n.; RŚ IV, č. 398, s. 157n.; APW, fond DMW, č. 346.

[73] Na konci prosince 1359 a v lednu následujícího roku radní vystupují jako zástupci hejtmana; APW, KW, sign. 829, fol. 43^{v}. Další listina Konráda z Falkenhainu pochází až z 26. 2. 1360; APW, fond DMW, č. 358.

[74] BU, č. 218, s. 192n.; RBM VII/1, č. 92, s. 70n.; APW, DMW, č. 343.

[75] BU, č. 219, s. 193n.; LBUS I, č. 18 a 19, s. 72–74; RBM VII/1, č. 110, s. 81; RŚ IV, č. 390, s. 155.

[76] RBM VII/1, č. 114, s. 84; BU, č. 220, s. 194; RŚ IV, č. 395, s. 156n.

[77] LBUS I, č. 19, s. 73n.; RBM VII/1, č. 119, s. 86; RŚ IV, č. 396, s. 157; BU, č. 221, s. 195; RI VIII, č. 2904, s. 237.

[78] LBUS II, č. 21, s. 431n.; RBM VII/1, č. 64 a 65, s. 54; CDSl VI, č. 26, s. 6; viz i I. PANIC, Uwagi o rzekomym pobycie Karola IV. na Śląsku w grudniu 1357 r., Sobótka 44, 1989, s. 475–479.

[79] LBUS II, č. 11, s. 306n.

[80] RBM VII/1, č. 79, s. 63 a č. 81, s. 64; LBUS II, č. 22, s. 143n.

[81] LBUS II, č. 35, s. 37n.; RBM VII/1, č. 116, s. 85; RŚ IV, č. 393, s. 156.

dne, jímž Karel IV. rozkázal Václavovi I.[82)] a Ludvíkovi I.[83)] Lehnickým v případě své smrti bez mužských potomků přijmout jeho mladšího bratra za nástupce. Podobnou výzvu zřejmě obdržela i ostatní slezská knížata.[84)]

Druhým zájmem Karla IV. za jeho pobytu ve Vratislavi v zimě 1358/1359 bylo zajistit trvalé připojení Svídnicko-Javorska k České koruně. Podle platných úmluv s Boleslavem II. Svídnickým mělo knížectví připadnout po smrti stávajícího majitele a jeho manželky Karlovým dětem z manželství s Annou Svídnickou, Boleslavovou neteří.[85)] Královský pár se však od uzavření sňatku roku 1353 nedočkal mužských potomků. Narození princezny Elišky (†1373) 19. března roku 1358 ale otevřelo možnost pozměnění dědických úmluv tak, aby Svídnicko-Javorské knížectví zůstalo v rukou českého krále. Dohoda uzavřená ve Vratislavi 14. února 1359 mezi Karlem IV., Janem Jindřichem a Boleslavem II. Svídnickým stanovila, že se manžel Elišky, kterým má být syn markrabího, v případě neexistence císařových mužských následníků a pokud by zemřel Jan Jindřich, stane dědicem českého trůnu. Tím byl v nástupnictví opominut prvorozený syn Jana Jindřicha Jošt (†1411), který se měl oženit s Alžbětou Uherskou.[86)]

Karel IV. rovněž využil svého vratislavského pobytu k rozšíření svých bezprostředních držav ve Slezsku. Tentokrát se jednalo o Namyslovsko, kde je doložen pobyt panovníka pro 30. leden.[87)] Část tohoto knížectví koupil Karel IV. před 1. květnem 1353.[88)] Právě roku 1359 český král od Václava I. Lehnického získal zbylý díl Namyslovska a dne 2. února 1359 bylo toto území ve Vratislavi slavnostně inkorporováno k České koruně.[89)]

Vratislav navštívil císař znovu na konci května 1363 při návratu z Krakova, kde se oženil s Eliškou (či Alžbětou; †1393), sestrou Kazimíra z Pomořan-Wolgastu (†1372), jenž novomanželku doprovázel do Prahy. Z Krakova se do Čech vracel i Jan Jindřich a manžele provázel i Boleslav II. Svídnický. Do slezské metropole přijeli přes Břeh, kde bylo na jejich popud v sobotu 27. května osvobozeno pět

---

82) LBUS I, č. 36, s. 336n.; RBM VII/1, č. 118, s. 85n.; RI VIII, č. 2908, s. 237; RŚ IV, č. 399, s. 158.

83) RŚ IV, č. 400, s. 158.

84) Srov. F. KAVKA, Vláda Karla IV. I, s. 130.

85) LBUS I, č. 12, s. 497–499.

86) LBUS II, č. 6, s. 645–647; RBM VII/1, č. 128, s. 89–92; CDM IX, č. 121, s. 95–99; RŚ IV, č. 407, s. 161. Srov. F. KAVKA, Vláda Karla IV. I, s. 130n.

87) RBM VII/1, č. 101–103, s. 76n.

88) LBUS I, č. 16, s. 71.

89) LBUS I, č. 17, s. 71n.; RBM VII/1, č. 105, s. 78n.; RŚ IV, č. 382, s. 151.

mužů obviněných z vraždy Žida.[90] Ve Vratislavi je doložen pobyt císaře až pro poslední květnový den.[91] Karel IV. se ve Vratislavi zdržel pouze krátce, zřejmě odjel již po 1. červnu, tedy po svátku Božího těla.[92] Nejpozději 10. června dorazil císařský pár do Prahy, kde byl o pět dní později, v den sv. Víta, korunován Karlův syn Václav českým králem.[93]

Následující pobyt Karla IV. ve Vratislavi byl nejspíše technickou zastávkou. Přes Dolní Slezsko protáhla vojska směřující do Branibor na začátku července 1363.[94] V září téhož roku vykonal královský pár cestu po východočeských věnných městech, která Elišce Pomořanské přislíbila vykonat slib věrnosti,[95] 23. září měl Karel IV. pobývat ve Břehu[96] a pro 4. říjen je listinně doložen ve Vratislavi,[97] kde zůstal přinejmenším do 10. října.[98]

Znovu zavítal Karel IV. do slezské metropole na konci května 1364. K zajížďce při jeho návratu z Budyšína do Čech jej tentokrát vedl neobvyklý důvod – odhalení padělání několika slezských pečetí, mezi nimi i vratislavského hejtmanství. Panovník do Vratislavi dorazil až po skončení procesu, který probíhal ve dnech 17. až 21. května 1364 na vratislavské radnici. Karel IV. měl 27. května 1364

---

[90] C. GRÜNHAGEN – HÄUSLER – W. WATTENBACH, Bemerkungen, Ergänzungen und Berichtigungen zu neueren Schriften auf dem Gebiete der schlesischen Geschichte nach urkundlichen Beilagen, Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens 6, 1864, s. 377.

[91] Tehdy se Karel IV. zřekl ve prospěch Namyslova příjmů ze všech daní v tomto městě za podmínky, že v městě bude vystavěno opevnění; RI VIII suppl., č. 7105, s. 741; RBM VII/5, B. MENDL – M. LINHARTOVÁ (edd.), Praha 1963, č. 1419, s. 860n.

[92] RBM VII/5, č. 1421, s. 861n.; RI VIII, č. 3955, s. 321; RI VIII suppl., č. 7106, s. 741.

[93] Eliška Pomořanská byla korunována v neděli 18. 6. 1363.

[94] RI VIII, č. 3964, s. 321; srov. F. KAVKA, Vláda Karla IV. I, s. 201.

[95] Pro 21. 9. 1363 jsou doloženi v Chrudimi; RBM VII/5, č. 1499, s. 902.

[96] RBM VII/5, č. 1500, s. 903; RI VIII, 3989, s. 323 (A. Huber připouští, že listina mohla být vydána ve Vratislavi).

[97] BU, č. 239, s. 207n.; RBM VII/5, č. 1506, s. 907; RI VIII, č. 3990, s. 323.

[98] RI VIII, č. 6246, s. 625. Karel IV. se snad zdržel ve Vratislavi až do 12. října a patrně zde jednal s Boleslavem II. Svídnickým o budoucím smírčím řízení v Krakově. K jednání o Uraz i LBUS I, č. 20, s. 74; RBM VII/5, č. 1509, s. 908n. Dne 15. 10. 1363 je již Karel IV. doložen v Kladsku; RBM VII/5, č. 1511, s. 909; mezitím 11. 10. v Borowě; RI VIII, č. 3991, s. 323.

potvrdit, že se seznámil s některými z padělaných pečetí.[99] Kromě Boleslava II. Svídnického, jehož pečeť byla rovněž zneužita, je ve Vratislavi doložena přítomnost biskupa olomouckého a vratislavského, knížat Kazimíra Pomořanského, Jindřicha VIII. Lehnického, Boleslava Falkenberského, Boleslava III. Opolského, šlechticů Boreše z Rýzmburka, mistra komory Viléma z Hazmburku a mistra kuchyně Jindřicha z Ziegelheimu.[100] Posledního květnového dne měl být Karel IV. přítomen slibu vratislavských radních, kteří se zavázali zaplatit Ludvíkovi I. Břežskému a jeho synu 2400 hřiven pražských grošů (zřejmě se opět jednalo o závazek splatit panovníkovy dluhy).[101] Panovník se ve Vratislavi zdržel zřejmě až do 9. června.[102]

Přes Vratislav směřoval Karel IV. do Krakova v září roku 1364. Ve slezské metropoli vydal 11. září privilegium pro Svídnicko-Javorsko, kterým slíbil dodržovat všechna práva a výsady tohoto knížectví, až připadne po smrti Boleslava II. Svídnického jeho synovi Václavovi (†1419).[103] O dva dny později se znovu vyjádřil k padělání pečeti Vratislavského knížectví – tamější městskou radu osvobodil od případné odpovědnosti za zneužití typáře, vybídl ji k dopadení zločince a přikázal konšelům zcela zničit staré pečetidlo a nechat vyrýt nové.[104] Ve Vratislavi je pobyt Karla IV. doložen ještě pro 14. září.[105] Pobyt císaře ve Slezsku a v Polsku zachytil Guillaume de Machaut (†1377) ve svém díle věnovaném Petrovi I. Lusignanskému, králi cyperskému (1359–1369). Ten se měl vydat s císařem z Prahy přes Vratislav

---

[99] Dle S. B. KLOSE, Von Breslau II. 1, s. 223; s odkazem na jmenovanou publikaci i RI VIII, č. 4049, s. 329n. Tuto listinu jmenuje R. ŻERELIK, Jan de Schellendorf. Z dziejów fałszerstw na średniowiecznym Śląsku, Sobótka 44, 1989, pozn. 78 s tím, že má být v APW, DMW, kde však v lístkovém katalogu zachycena není. Podobně chybí i v edici Katalog dokumentów przechowywanych w archiwach państwowych Dolnego Śląska IV, R. STELMACH (ed.), Wrocław 1991; dle RŚ IV, č. 652, s. 652, se měl Karel IV. k padělání pečetí vyjádřit až 13. 11. 1364. Dne 28. 5. 1364 vydal Karel IV. ve Vratislavi privilegium pro Javor; srov. A. HAAS, Archiv České koruny 1158–1935. Inventář, Praha 1961, č. 927, s. 94.

[100] RI VIII, č. 4050, s. 330. Zajímavé srovnání svědečných řad listin vydaných v Budyšíně, ve Vratislavi a v Českých Budějovicích přinesl I. HLAVÁČEK, Vratislav jako místo pobytu, s. 171n.

[101] RI VIII, č. 6248a, s. 625.

[102] Dokládají to listiny z 8. 6. (RI VIII, č. 4051, s. 330) a 9. 6. (RI VIII suppl., č. 7121, s. 742).

[103] LBUS I, č. 21, s. 511; RI VIII suppl., č. 6128, s. 743.

[104] RI VIII č. 7129, s. 743; APW, fond DMW, č. 411. V edici KD IV, č. 652, s. 148, je listina přiřazena k 13. 11. 1364.

[105] RI VIII suppl., č. 7130, s. 743.

a jiná města do Krakova,[106] kde s Ludvíkem Uherským (†1382), Kazimírem III. Polským, Waldemarem IV. Dánským (†1375) a dalšími jednali o uskutečnění křížové výpravy.[107] V Machautově líčení jsou ovšem zcela patrné reminiscence na litevskou výpravu, jíž se zúčastnil s Janem Lucemburským. Z jednání v Krakově se císař Karel IV. vracel do Čech přes Vratislav. Jeho přítomnost ve městě je doložena od 7. do 11. října.[108]

Karel IV. se ve Vratislavi zastavil při cestě ze Zhořelce do Prahy v srpnu 1367. Opět musel řešit jeden z dalších sporů mezi vratislavskou kapitulou a radními, během nějž byl nad městem vyhlášen interdikt,[109] který byl ovšem po zprávě o příchodu císaře Přeclavem z Pohořelce dočasně odvolán. Pobyt Karla IV. je doložen již pro 8. srpen.[110] O čtyři dny později se měl k vratislavskému biskupovi dostavit lebušský probošt, který mu oznámil, že zakrátko dorazí poselstvo od císaře. Zmocněnci panovníka, Burchard z Hardeggu a Retzu a Těma z Koldic, na Přeclavovi požadovali vydání dokumentu, v němž by se biskup i kapitula zřekli světské vlády nad městem a knížectvím, která náleží výhradně českým králům.[111] Přes počáteční protesty Přeclav, probošt, děkan, scholastik i celá kapitula 17. srpna 1367 veřejně prohlásili, že nemají žádné listiny prokazující jejich práva na město Vratislav a téhož dne potvrdili nároky českých panovníků na Vratislavské knížectví.[112] Panovník je listinně doložen ve městě až do 19. srpna 1367, kdy měl mj.

---

[106] K. HERQUET, Beitraege zum Itinerar Karls IV. und zu seinem Aufenthalt in Schlesien mit dem Koenig von Cyppern im Jahre 1364, Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens 14/2, 1878, s. 521–527.

[107] Viz např. R. GRODECKI, Kongres krakowski w roku 1364, Warszawa 1939; F. KAVKA, Vláda Karla IV. za jeho císařství (1355–1378) II, Praha 1993, s. 13; J. ŚLIWIŃSKI, Kongres monarchów w Krakowie z września 1364 r., Olsztyn 1997.

[108] RI VIII, č. 6250, s. 625; RI VIII suppl., č. 7131 a 7132, s. 743. K tomu F. KAVKA, Vláda Karla IV. II, s. 14.

[109] C. GRÜNHAGEN, Karl IV. in seinem Verhältnisse zur Breslauer Domgeistlichkeit, s. 233, uvádí, že již na začátku června věděli Vratislavští o plánované návštěvě císaře.

[110] RI VIII, č. 4544, s. 370.

[111] UGBB, č. 296, s. 336–339; LBUS II, č. 8, s. 648n. K tomu i C. GRÜNHAGEN, Karl IV. in seinem Verhältnisse zur Breslauer Domgeistlichkeit, s. 233n.

[112] LBUS I, č. 21 a 22, s. 74n.; AČK, č. 992 a 993, s. 101; Korunní archiv český. Sbírka státních listin Koruny české z doby od roku 1306 do roku 1378, H. JIREČEK (ed.), Praha 1896, č. 582 a 583, s. 554–557.

uzavřít spojenectví s mohučským arcibiskupem Gerlachem (†1371) a würzburským biskupem Albrechtem II. z Hohenlohe.[113)]

Ve slezské metropoli Karel IV. znovu pobýval v poslední dekádě září 1369.[114)] Hlavním cílem jeho cesty byla ale Svídnice, kam se král odebral po zprávě o smrti Boleslava II. Svídnického po návratu ze své římské cesty. Přes Vratislav se do Svídnice ubíraly se vší pravděpodobností i jeho děti z manželství s Annou Svídnickou. Karel IV. ve Svídnici nejprve 11. října zplnoletil svého syna,[115)] takže ten mohl přijmout hold *in eventu* a disponovat Svídnicko-Javorskem a odkázat ho pro případ své smrti druhého dne otci.[116)] Karlova dcera Eliška, provdaná za Albrechta Rakouského, se současně vzdala všech svých nároků na dědictví po matce.[117)] Roku 1369, zřejmě za Karlovy návštěvy, došlo k ukončení zastávání hejtmanského úřadu vratislavskou městskou radou.

Znovu zavítal Karel IV. do Vratislavi na sklonku roku 1370, jeho pobyt je doložen od 23. prosince.[118)] Účelem jeho cesty snad byla schůzka s novým polským králem, na kterého byl 17. listopadu korunován v Krakově Ludvík Uherský. Ve městě se zdržel panovník až do poloviny měsíce ledna 1371.[119)] Ve slezské metropoli 9. ledna 1371 český král dosvědčil, že dluží městu ještě 1850 hřiven, které mají být uhrazeny do příští Popeleční středy.[120)]

Ve Vratislavi se konala část jednání vedených úsilím rozvrátit anjouovsko-wittelsbašskou koalici na začátku roku 1372.[121)] Pobyt Karla IV. je doložen od 9. ledna.[122)] Do města opět přijela řada významných osobností, která se neustále

---

113) Tehdy Karel IV. potvrdil dohodu uzavřenou díky jeho zplnomocněncům Janovi ze Středy a vyšehradskému proboštu Burchardovi mezi městem Vratislaví a klášterem sv. Vincence; RI VIII, č. 4545, s. 370; srov. i RI VIII, č. 6264, s. 626 a č. 4547, s. 371.

114) Ve Vratislavi je doložen císařův pobyt i pro 21. a 25. 9.; RI VIII, č. 4783 a 4784, s. 397.

115) LBUS I, č. 22, s. 511n.

116) LBUS I, č. 25, s. 515.

117) LBUS I, č. 24, s. 514n.; D. VELDTRUP, Zwischen Eherecht und Familienpolitik, Studien zu den dynastischen Heiratsprojekten Karls IV. Studien zu den Luxemburgern und ihrer Zeit, Warendorf 1988, s. 343n.

118) RI VIII, č. 4923, s. 408.

119) 22. 1. 1371 pobýval Karel IV. ve Zhořelci; RI VIII, č. 4932, s. 409.

120) BU, č. 266, s. 223n.; RI VIII, č. 4931, s. 409.

121) K tomu podrobně F. KAVKA, Karel IV. a anjouovsko-piastovské dědictví, Sborník historický 36, 1989, s. 5–63.

122) RI VIII, č. 5015, s. 416.

rozšiřovala. V poslední listině vydané Karlem IV. ve Vratislavi 17. března 1372, kdy konfirmoval privilegium svého otce pro klášter sv. Ducha, figuroval mezi svědky z církevních hodnostářů např. říšský arcikancléř Jan, arcibiskup mohučský (†1373), pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimi, kancléř Jan ze Středy, biskup olomoucký (1364–1380). Ze slezských knížat byli jmenováni Ludvík I. Břežský, Přemysl I. Těšínský, Jindřich Falkenberský (†1382), Konrád II. Olešnický (†1403), Boleslav III. Opolský, Ruprecht Lehnický (†1409), Jindřich Münsterberský († po 1372).[123)] Dále je doložena během dlouhodobého setrvání dvora ve Vratislavi i přítomnost naumburského a špýrského biskupa, hofmistra Petra z Vartemberka, Těmy z Koldic a Půty z Častolovic.[124)]

Před příchodem uherského poselstva měla být upevněna jednota českých a moravských Lucemburků, kteří rovněž do Vratislavi přijeli. V sobotu 8. února 1372 tak přislíbil císařův bratr Jan Jindřich se svým prvorozeným synem Joštem Karlovi IV., jeho synu Václavovi a jejich dědicům, králům českým, že je plně podpoří v případě útoku Ludvíka Uherského a s uherským panovníkem nikdy neuzavřou spolek a podobný závazek učinil císař se svým synem vůči moravským Lucemburkům.[125)] O dva dny později, v předvečer Popeleční středy, naopak vydali Karel IV. a Václav listiny pro moravská markrabí, jimiž měly být vyřešeny některé sporné záležitosti, jako užívání titulu moravského markrabí Joštem.[126)] Jošt rovněž uznal veškeré nástupnické dohody uzavřené jeho otcem a strýcem.[127)]

Na začátku března dorazilo do Vratislavi spolu s Karlovým vyslancem, knížetem těšínským, poselstvo Ludvíka z Anjou. K jednání o sňatku císařova syna s dcerou uherského a polského vládce byli zplnomocněni uherský palatin Vladislav Opolský (†1401) a ostřihomský arcibiskup Tomáš (†1375).[128)] V neděli 14. března se Karel IV. slavnostně zavázal prohlášením učiněným v přítomnosti papežského

---

[123)] APW, DMW, č. 535. Za Karlova pobytu byly opět řešeny spory a záležitosti slezských knížat. Např. LBUS II, č. 16, s. 309; CDSl VI, č. XIII, s. 194n.; RI VIII, č. 5019, s. 416n. Z dalších srov. např. RI VIII suppl., 7341, s. 763 či LBUS II, č. 17, s. 309n. (udělení nároku na polovinu země, jíž držel Jindřich Falkenberský 15. 3. 1372 Vladislavu Opolskému).

[124)] RI VIII, č. 5023, s. 417.

[125)] AČK, č. 1068, s. 108; CDM X (1367–1375), V. BRANDL (ed.), Brünn 1878, č. 149, s. 174n.; RI VIII, č. 542, s. 589.

[126)] RI VIII suppl., č. 7339, s. 763 a CDM X, č. 150–151, s. 175n.; AČK, č. 1069–1070, s. 108; Korunní archiv český, č. 626, s. 581. Téhož dne Karel IV. rozhodl společně s pražským arcibiskupem Janem spor mezi rytíři, many a zemany z Budyšína s tamějšími měšťany; RI VIII, č. 5020, s. 417.

[127)] CDM X, č. 152, s. 176n.; AČK, č. 1069, s. 108.

[128)] RI VIII, č. 543, s. 589 a č. 5025, s. 417.

legáta Jana, alexandrijského patriarchy (1371–1382), za sebe, manželku Elišku, syna Václava, bratra Jana i jeho prvorozeného syna Jošta, že si nebudou nic nárokovat z majetků Ludvíka z Anjou, tj. z Uher, Polska a Dalmácie.[129)] Z textu obdobné přísahy, kterou učinil uherský a polský panovník a zřekl se tak za sebe i svou manželku nároků na Slezsko 23. května 1372, lze usuzovat, že rovněž Karel IV. ve Vratislavi přísahal slavnostně „*super lignum vivifice crucis et super sancta Dei evangelia*“.[130)] V listu poslaném Štrasburku Karel IV. uvedl, že jak on spolu s bratrem Janem Jindřichem, tak i vyslanci uherského krále stvrdili 14. února plánovaný sňatek královských potomků slavnostní přísahou.[131)]

Několikaměsíční setrvání dvora ve Vratislavi s sebou opět přineslo zadlužování panovníka u města. Karel IV. v březnu potvrdil svůj dluh ve výši 1317 hřiven, za což radním přenechal své veškeré příjmy ve Vratislavsku až do splacení dlužné částky.[132)] Dalších 633 hřiven se zavázal splatit do 9. dubna téhož roku.[133)] Navíc slíbil vratislavské radě jako ručiteli za 1000 hřiven, jež mu půjčil biskup Přeclav, že vše včas zaplatí.[134)] Z Vratislavi směřoval císař i jeho dvůr po polovině března 1372 do Prahy, aby tam strávil velikonoční svátky a poprvé spatřil syna narozeného Elišce Pomořanské. Dlouhodobý pobyt Karla IV. ve slezské metropoli na začátku roku 1372 pak představuje jeho poslední návštěvu v tomto městě.

Závěr

Spolu s celým Vratislavským knížectvím získal Jan Lucemburský i knížecí sídlo ve Vratislavi, jež se nacházelo v severní části města – na západní straně dnešního Univerzitního náměstí, v místech, kde stojí barokní budova univerzity. Na západě na ně navazovaly královské stáje, vedle nichž se nalézala brána, nazývaná v pramenech královská, po polovině padesátých let 14. století pak císařská. Podobně bylo následně převážně užíváno označení pro sídlo „*curia imperialis*“.[135)]

[129)] RI VIII, č. 5024, s. 417.

[130)] Korunní archiv, č. 629, s. 582–584; LBUS I, č. 8, s. 17n.

[131)] RI VIII, č. 5025, s. 417.

[132)] BU, č. 269, s. 225; RI VIII, č. 5026, s. 417.

[133)] BU, č. 271, s. 226n.; RI VIII, č. 5027, s. 417.

[134)] BU, č. 270, s. 225n.; RI VIII, č. 5028, s. 417.

[135)] Původní knížecí hrad se nalézal na pravém břehu Odry, na takzvaném dómském ostrově a po založení nové rezidence na druhé straně řeky na konci 13. století připadl kapitule; E. MAŁACHOWICZ, Wrocławski zamek książęcy i kolegiata św. Krzyża na Ostrowie, Wrocław 1994. Dosavadní bádání o mladším vratislavském sídle shrnul R. EYSYMONT,

Konala se v něm pravidelná zasedání dvorského soudu a sídlil tam úřadující hejtman i hejtmanská kancelář.[136)]

I když se v literatuře používá pro vratislavské královské sídlo pojem hrad, bylo by příhodnější hovořit o „dvoře“ či snad „městském paláci“. Odpovídají tomu i dochované dobové názvy z první poloviny 14. století v lokalizacích listin Jana Lucemburského jako „*in curia nostra*“ (1345)[137)] či „*in domo regali*“ (1337).[138)] Pouze králova konfirmace právního ujednání dvou vratislavských měšťanů z 9. srpna 1345 uvádí, že se jednání konané v přítomnosti knížete Jana Stinavského událo „*v zahradě našeho hradu*“.[139)]

V knize účtů města Vratislavi nalezneme u vyúčtování z roku 1347 kromě výloh na pohoštění slezských knížat, biskupa, písařů a královských poslů i náklad spojený s pohřbem Jana Lucemburského a výstavbou jeho dvora (*et ad edificia curie ipsius domini*).[140)] Snad se radní rozhodli upravit sídlo, aby bylo důstojné nového krále (nejednalo se přitom o nijak vysokou částku). Ludwig Burgemeister předpokládá, že pravděpodobně kolem roku 1359 byla zahájena rozsáhlá přestavba komplexu. Výdaje města měly o dva roky později dosáhnout výše 1203 hřiven, císař investoval 200 hřiven.[141)] Stavební úpravy probíhaly i v sedmdesátých letech 14. století. Karel IV. radní 10. září 1372 z Prahy napomenul, že nemají otálet s pokračováním stavby jeho sídla a obstarat potřebné vápno.[142)] O tři roky později je opětovně vyrozuměl, aby upřednostnili nutné stavební úpravy na „*gebewde vnsirs hawses zu Breslau*“, které mají hradit z jeho příjmů.[143)] Podrobné vyúčtování prací provedených na císařském dvoře se dochovalo z roku 1377 (*super edificiis castri*

Plac Uniwersytecki – niektóre aspekty rozplanowania zabudowy w okresie średniowiecza, renesancu i baroku, in: Architektura Wrocławia 2, red. Jerzy Rozpędowski, Wrocław 1997, s. 87–105; srov. zejm. H. LUCHS, Über die ehemalige kaiserliche Burg in Breslau, Programm der höheren Töchterschule St. Maria Magdalena, Breslau 1863; L. BURGEMEISTER, Die ehemalige kaiserliche Burg zu Breslau, Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens 36, 1902, s. 271–317; K. BIMLER, Die ehemalige Kaiserburg in Breslau, Breslau 1933; E. MAŁACHOWICZ, Książęce rezydencje, fundacje i mauzolea w lewobrzeżnym Wrocławiu, Wrocław 1994.

136) APW, fond KW, sign. 827, fol. 44^{v}, 55^{r} a 77^{r}.

137) UGBB, č. 275, s. 302; RBM IV, č. 1593, s. 637.

138) LBUS I, č. 23, s. 145–147; RBM IV, č. 405, s. 163n.

139) RBM IV, č. 1584, s. 634.

140) CDSl III, s. 73.

141) L. BURGEMEISTER, Die ehemalige kaiserliche Burg zu Breslau, s. 277.

142) BU, č. 276, s. 231.

143) BU, č. 297, s. 244.

sive curie imperialis Wratislaviensis). Výše částky (necelých 17,5 hřivny) by nasvědčovala spíše běžným provozním úpravám.[144)] Značná část připadla na nákup dřeva, z čehož snad lze usuzovat na opravu střechy[145)] či na stavbu dřevěného ambitu, menší částky byly určeny pro zedníky, za cihly, cement apod. Objekt byl přestavován i během vlády dalších českých králů. Císař Leopold I. jej věnoval roku 1659 jezuitům, kteří zde zřídili univerzitu. Z téhož roku se dochoval i podrobný nákres půdorysu stavebního komplexu. Výše zmíněné úpravy však neumožňují poznat stav sídla ve 14. století.

Za Karlovy samostatné vlády máme doloženo celkem čtrnáct pobytů panovníka a jeho dvora ve Vratislavi. První dva se uskutečnily v souvislosti s uzavřením mírové smlouvy s polským králem v Namyslově 22. listopadu 1348. Následovala dvojice dlouhodobých setrvání Karla IV. ve městě – od října do prosince 1351 a od listopadu 1358 do února následujícího roku. V obou případech provázela panovníka jeho choť, doložena je i přítomnost jeho mladšího bratra Jana Jindřicha, četných slezských knížat, církevních hodnostářů i šlechticů z Českého království. Karel IV. se ve Vratislavi věnoval jednáním se slezskými vládci i vratislavským biskupem Přeclavem, usiloval o rozšíření svých bezprostředních držav ve Slezsku a opakovaně zasahoval do místních záležitostí. Složité vyjednávání předcházelo zejména uznání nástupnictví Jana Jindřicha slezskými městy a leníky v únoru 1359. V šedesátých letech 14. století máme sice doloženo celkem osm setrvání panovníka a jeho dvora ve Vratislavi, ale jednalo se výhradně o krátkodobé pobyty. Následoval zřejmě několikatýdenní pobyt Karla IV. v prosinci 1370 a v lednu následujícího roku, o němž máme bohužel dochováno málo informací a poslední setrvání panovníka ve městě od ledna do března 1372. Svědečné řady listin opět dokládají přítomnost řady významných osob. Můžeme znovu sledovat teritoriální a dynastické zájmy, které byly důvodem cesty do Vratislavi – jednání s moravskými Lucemburky a s poselstvem uherského a polského vládce, s nímž byl dohodnut sňatek císařova syna s dcerou Ludvíka z Anjou.

Nabízí se srovnání vratislavských pobytů za Janovy a Karlovy vlády. Za panování prvního Lucemburka na českém trůně byly převažujícím důvodem jeho cest do Slezska litevská tažení a války s Kazimírem III. Velikým, jejichž důsledkem bylo i královo setrvání ve Vratislavi. Samozřejmě i za Karlovy samostatné vlády představovala Vratislav v některých případech pouze místo krátkodobého zastavení českého panovníka, ale máme doloženy i několikaměsíční pobyty krále a jeho dvora ve slezské metropoli, které jasně odrážejí Karlovy územně-dynastické plány. Tuto

---

[144)] CDSl III, s. 109n.; R. KACZMAREK, Rzeźba architektoniczna, s. 222n., dovozuje na základě sochařské výzdoby, že k ubytování českých vládců ve městě ve 14. století mohl sloužit dům na náměstí (tzv. stará radnice). Citované účty však dokládají, že panovníci užívali původní knížecí sídlo.

[145)] L. BURGEMEISTER, Die ehemalige kaiserliche Burg zu Breslau, s. 279.

skutečnost dokládá i zvýšená frekvence vratislavských setrvání panovníka jak v šedesátých letech 14. století, v souvislosti se snahami o získání Svídnicko-Javorského knížectví, Dolní Lužice i Braniborska, tak i na začátku následujícího desetiletí, kdy lze sledovat císařův zájem o anjouovsko-piastovské dědictví. Vratislav se tak jistě stávala místem bohatého dvorského života, i když vzhledem k charakteru dochovaných pramenů – listin, účtů a poměrně strohých zmínek kronik či análů – nemůžeme sledovat světské slavnosti, které se bezpochyby v případě dlouhodobých reprezentativních pobytů českých králů v tomto slezském městě konaly. Výjimku představuje pouze vylíčení slavnostního vjezdu Karla IV. do Vratislavi v listopadu roku 1348, které ovšem obsahuje kronika sepsaná až v 16. století, takže nelze určit, nakolik mohla být případně ovlivněna mladšími vzory. Svědečné řady listin nám ovšem přinášejí cenné údaje o královském doprovodu a o účastnících diplomatických jednání. Účty vratislavské městské rady pak obsahují výdaje za pohoštění a dary pro Karla IV., jeho dvořany a hosty, jež radní vydali v souvislosti s pobyty českého krále ve městě roku 1348 a 1351/1352. Vratislavští ostatně panovníkovi opakovaně poskytovali půjčky, na jejichž splacení jim Karel IV. přenechával své příjmy, které mu plynuly ze slezských bezprostředních držav. Jejich správu měli radní nejpozději od padesátých let 14. století na starosti a byli tak zodpovědní i za stavební úpravy prováděné na původním knížecím sídle, pro něž bylo po polovině padesátých let 14. století užíváno označení „*curia imperialis*“, a které panovník za svých pobytů ve Vratislavi využíval.

Obr. č. 1. Pohled na Vratislav, Schedelova kronika (1493).

Obr. č. 2. Náhrobní deska knížete Jindřicha VI. Vratislavského, Vratislav, někdejší klášter klarisek (50. léta 14. století).

Obr. č. 3. Královské sídlo ve Vratislavi na Weyhnerově plánu města (1587).

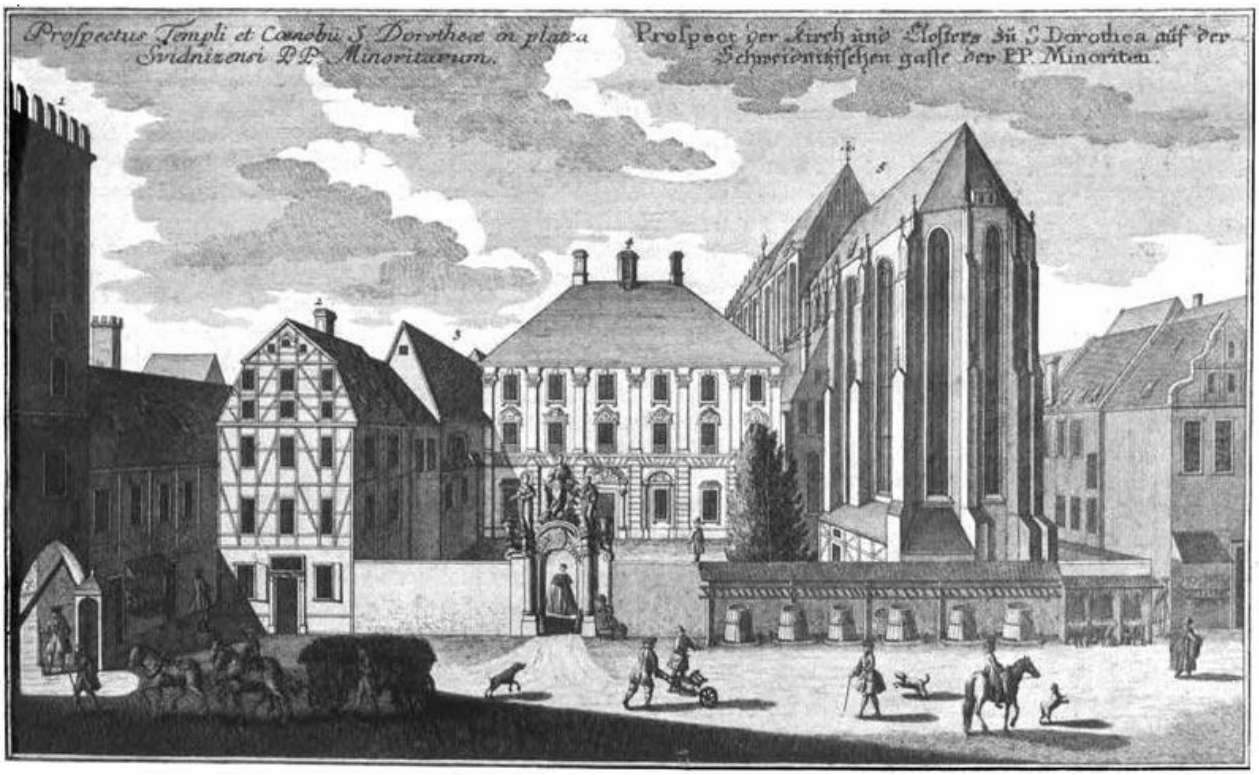

Obr. č. 4. Kostel a klášter sv. Doroty ve Vratislavi (pol. 18. století).

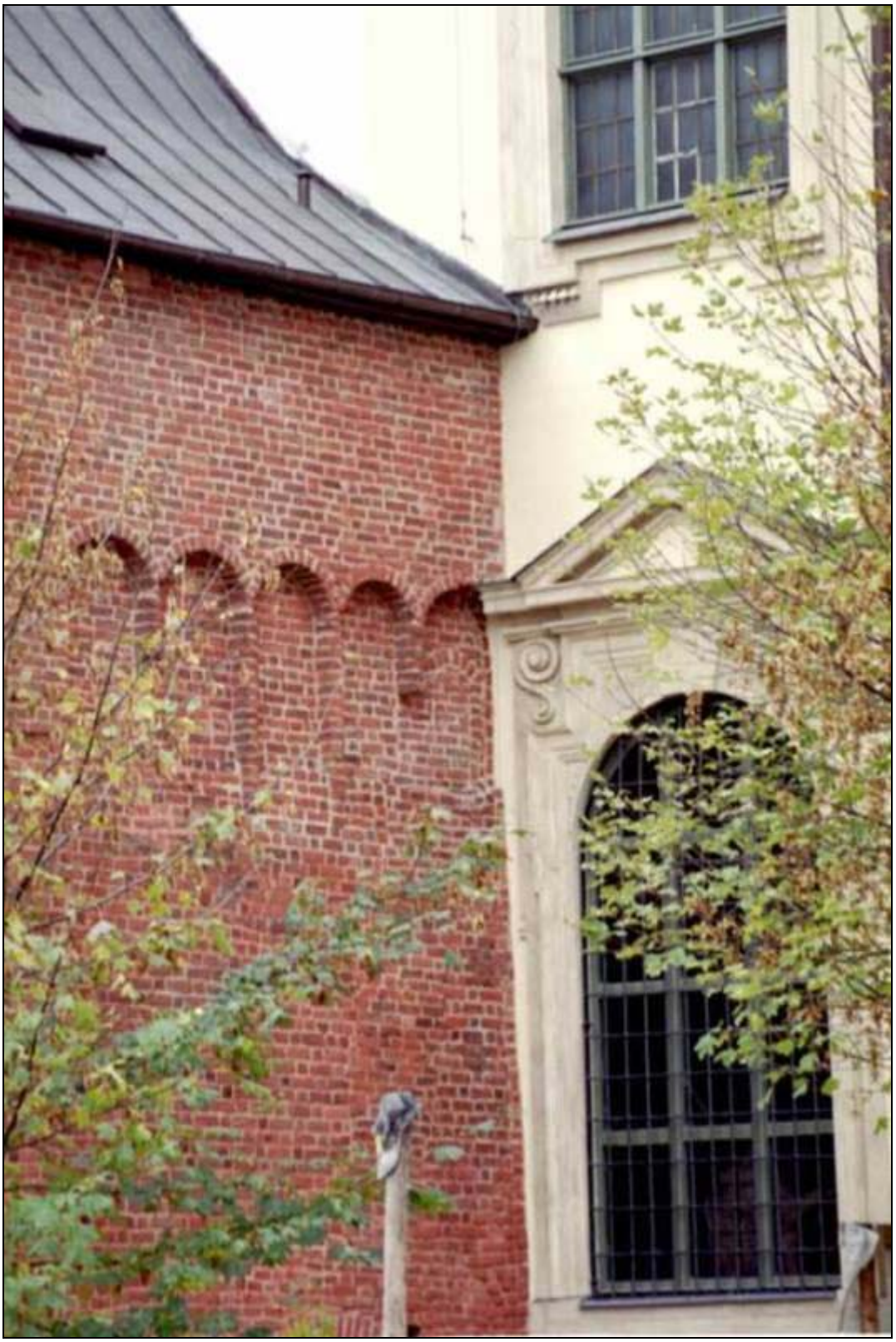

Obr. č. 5. Zbytek západního křídla císařského dvora ve Vratislavi.

Mlada Holá

DIE AUFENTHALTE KARLS IV. UND SEINES HOFES IN BRESLAU IN DEN JAHREN 1348–1372

Während der selbständigen Regierung Karls sind insgesamt 14 Aufenthalte des Herrschers und seines Hofes in Breslau belegt. Die beiden ersten fanden im Zusammenhang mit dem Abschluss des Friedensvertrages mit dem polnischen König am 22. November 1348 in Namslau statt. Danach folgten zwei langfristige Aufenthalte Karls IV. in Breslau – von Oktober bis Dezember 1351 sowie von November 1358 bis Februar des folgenden Jahres. In beiden Fällen wurde der Herrscher auch von seiner Gattin begleitet, auch die Anwesenheit seines jüngeren Bruders Johann Heinrich, zahlreicher schlesischer Fürsten, geistlicher Würdenträger und Adliger aus dem Königreich Böhmen ist belegt. Karl IV. führte in Breslau Verhandlungen mit schlesischen Herrschern sowie mit dem Breslauer Bischof Preczislaw, strebte die Erweiterung seiner unmittelbaren Besitzungen in Schlesien an und griff wiederholt in lokale Angelegenheiten ein. Komplizierte Verhandlungen gingen vor allem der Anerkennung des Nachfolgerechtes von Johann Heinrich durch die schlesischen Städte und Lehensleute im Februar 1359 voran. Aus den 60er Jahren des 14. Jahrhunderts sind zwar insgesamt acht Aufenthalte des Herrschers und seines Hofes in Breslau belegt, es handelte sich jedoch ausschließlich um kurzfristige Aufenthalte. Es folgte ein offensichtlich mehrere Wochen dauernder Aufenthalt Karls IV. zu Beginn des Jahres 1371, über den sich leider nur wenige Informationen erhalten haben, sowie der letzte Aufenthalt des Herrschers in der Stadt vom Januar bis März 1372. Die Zeugenreihen in den Urkunden belegen auch jetzt die Anwesenheit von zahlreichen bedeutenden Persönlichkeiten. Der Grund dieser Reise nach Breslau waren wiederum territoriale und dynastische Interessen – Verhandlungen mit den mährischen Luxemburgern sowie mit den Gesandtschaften des ungarischen und polnischen Herrschers, wobei die Heirat eines Sohnes des Kaisers mit einer Tochter Ludwigs von Anjou vereinbart wurde.

Es bietet sich ein Vergleich der Breslauer Aufenthalte unter der Regierung Johanns von Luxemburg und Karls IV. an. Während der Regierungszeit des ersten Luxemburgers auf dem böhmischen Thron waren der häufigste Grund seiner Reisen nach Schlesien die Heereszüge nach Litauen sowie die Kriege gegen Kasimir III. den Großen, was auch zu den Aufenthalten Johanns und seines Hofes in Breslau führte. Natürlich, auch in der Zeit der selbständigen Regierung Karls war die

schlesische Metropole in einigen Fällen lediglich eine kurzfristige Station des böhmischen Herrschers, aber es sind ja auch mehrere Monate dauernde Aufenthalte des Herrschers und seines Hofes in Breslau bezeugt, die Karls territorial-dynastische Pläne klar widerspiegeln. Diese Tatsache wird auch durch die erhöhte Frequenz der Breslauer Aufenthalte des Herrschers belegt, sowohl in den 60er Jahren des 14. Jahrhunderts im Zusammenhang mit den Bestrebungen nach dem Erwerb des Fürstentums Schweidnitz-Jauer, der Niederlausitz und Brandenburgs, als auch zu Beginn des folgenden Jahrzehnts, wo das Interesse des Kaisers an der Beerbung der Dynastie der Anjou-Piasten verfolgt werden kann. Breslau wurde deshalb sicherlich ein Ort reichen höfischen Lebens, auch wenn man angesichts des Charakters der erhaltenen Quellen – Urkunden, Rechnungen sowie relativ karge Erwähnungen in Chroniken und Annalen – die weltlichen Festivitäten nicht verfolgen kann, die im Falle der langfristigen repräsentativen Aufenthalte der böhmischen Herrscher in Breslau zweifellos stattgefunden haben. Eine Ausnahme bildet nur die Schilderung des feierlichen Einzugs Karls IV. im November 1348 in Breslau, die jedoch in einer erst im 16. Jahrhundert verfassten Chronik enthalten ist, so dass man nicht feststellen kann, inwieweit sie eventuell durch jüngere Vorbilder beeinflusst werden konnte. Die Zeugenreihen in den Urkunden bringen allerdings wertvolle Angaben über die Begleitung des Königs sowie über die an diplomatischen Verhandlungen beteiligten Personen. Die Rechnungen des Breslauer Stadtrates enthalten Ausgaben für die Bewirtung und Geschenke an Karl IV., an seine Hofleute und Gäste, für die die Ratsherren im Zusammenhang mit den Aufenthalten des böhmischen Königs im Jahre 1348 und 1351/1352 aufkommen mussten. Die Breslauer haben übrigens dem Herrscher wiederholt Darlehen geboten, zu deren Bezahlung ihnen Karl IV. seine Einkünfte überließ, die für ihn aus seinen unmittelbaren schlesischen Besitzungen flossen. Mit ihrer Verwaltung waren die Breslauer Ratsherren spätestens seit den 50er Jahren des 14. Jahrhunderts beauftragt, und somit waren sie auch für die Baumaßnahmen an dem ursprünglichen Fürstensitz verantwortlich, für den nach der Mitte der 50er Jahre des 14. Jahrhunderts die Bezeichnung „curia imperialis“ verwendet wurde und den der Herrscher während seiner Breslauer Aufenthalte nutzte. Der Hof befand sich im nördlichen Teil der Stadt, an der Westseite des heutigen Universitätsplatzes. Besonders in den 70er Jahren des 14. Jahrhunderts wurden hier mehrere Bauarbeiten realisiert.

Übersetzt von Eliška Boková